

ІНТУЇТИВІЗМ — філософський напрям, що ґрунтується на розумінні **інтуїції** як способі розвитку біологічного життя, прагне подолати обмеженість механістичного тлумачення світу та логіко-дискурсивного пізнання. І. виник на поч. 20 ст. як реакція на сцієнтист.-позитивіст. тенденцію. Представники І. (А. Берґсон, М. Лосський, Е. Гуссерль та ін.) тлумачили інтуїцію не стільки як пізнавал. здатність, скільки як певну онтол. характеристику люд. буття, життя взагалі. Зокрема, А. Берґсон розглядав інтуїцію та **інтелект** як способи розвитку життя: перший орієнтований на безпосереднє злиття з життєвим процесом, другий — на задоволення практ. потреб. Більшість його творів присвяч. спростуванню механістич., сцієнтист. поглядів на психіку людини та її свідомість, на проблему розвитку життя й здатність його досягнути. Згідно з концепцією життя як безперерв. твор. процесу («творча еволюція»), А. Берґсон тлумачив інтуїцію як різновид «симпатії», що вибудовується між людиною і «життєвим поривом», який пронизує орган. світ. Подіб. підхід до інтуїції характерний також для М. Лосського, який прагнув надати інтуїції онтолог. значення і говорив про «містич. емпіризм», який для нього тотожний І. та означає певний тип координації між суб'єктом і реальністю. Звідси ідея «ідеал-реалізму». Е. Гуссерль у феноменології, здійснивши «копернікан.

переворот», застосував феноменол. редукцію, в процесі якої відбувається зміна установки свідомості від сприйняття фактич. речей до сприйняття «сутностей». Відповідно, в основі будь-якого пізнання перебуває своєрідна інтуїція — «бачення сутностей». Останнє уможлиблює феноменологію, попри те, що вона передбачає особливий вид інтуїції, яка відрізняється від ін. видів псих. сприйняття, апперцепції тощо. Цю ідею розвинув М. Шелер, який поширив «ідеацію» на сферу етич. цінностей і назвав «інтуїцією цінностей». Її обертони присутні і в феноменологічно орієнтов. екзистенціалізмі. Зокрема, звідси походять поняття «дорефлексив. cogito» у Ж.-П. Сартра, «розуміння» у М. Гайдеґґера. Див. також *Містицизм*.

Рекомендована література

1. Лосский Н. Обоснование интуитивизма. С.-Петербург, 1906;
2. E. Husserl. Ideen zu einer reinen Phanomenologie und phanomenologischen Philosophie. Erster Buch. Allgemeine Einführung in die reine Phanomenologie. Halle, 1913;
3. M. Scheler. Der Formalismus in der Ethik und die materiale Wertethik. Halle, 1921;
4. A. Bergson. L'intuition philosophique. Paris, 1927.
В. В. Лях

Бібліографічний опис:

Інтуїтивізм / В. В. Лях // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. — К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2011. — Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-12434>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України (докладніше).